

ZSURAVLJOVA NELLI ALEXANDROVNA
 Budapest
 DR. STEINERNÉ DR. MOLNÁR JUDIT
 Baja

A motiváció növelésének lehetőségei az orosz számnevek tanulmányozása során

Ismert tény, hogy az idegen nyelven tanulók nehezen alakítják ki nyelvi tudatukban a nyelvszajátítás, ill. a nyelvgyakorlásuk idején a számnevek használatának automatizmusait. Ehhez óriási gyakorlás, sok-sok gyakorlófeladat szükséges. Mindemellett a számnevek kommunikatív értéke is jelentős. A számolás, a számolni tudás mint olyan, a külföldi számára nélkülözhetetlen, az idegen nyelvi országban való tartózkodás első percétől az utolsóig, a társadalmi érintkezés valamennyi szférájában, a kommunikáció mindenfajta fázisában.

Vizsgáljuk meg a kérdést, a számnevek elsajátítását a nyelvtanulás kezdeti szakaszából kiindulva.

Vannak olyan dicséretre méltó tanárok, akik idejekorán az orosz nyelvtanulás kezdeti szakaszában megtanítják tanulóikat 100-ig számolni. Valamilyen módon a számnevek használatát, gyakorlását minden tanóra társalgási struktúrájába beemésztik. (Dátum, idő, tankönyv oldalszámának a megnevezése.)

A számnevek gyakorlását, bevésését nem akadályozhatja az sem, hogy a tanulók nyelvtani ismeretei ekkor még nagyon kezdetlegesek. Sőt a számnevek alkalmazása a fonetikai gyakorlás, az auditív-orális készségfejlesztés szolgálatában is áll.

A számnevek megértésének és kiejtésének gyorsítása, intenzitásának fokozása érdekében javasoljuk a versenyszerű feladatokat, játékos gyakorlatokat.

Időre olvassanak a tanulók különböző táblázatokról, számoszlopokról számneveket. (Ki olvassa hibátlanul és leggyorsabban?)

A tanár, miközben fokozatosan növeli a tempót, számneveket diktál, a tanulók számokat írnak le (nem szavakat), majd kontrollálják önmagukat, a leírtakat a tanár által bemutatott számoszlopról.

Két csoportot alkotnak a tanulók, a számnevekkel sorjában példákat oldanak meg. Az a csapat győz, aki ezt a feladatot gyorsabban és hibátlanul oldja meg, melyhez természetesen a szöveges részeket pontosan kell megérteni.

$$\begin{array}{rcl} 5 + & \text{пятнадцать} & = (20) \\ \text{десять} & + 50 & = (60) \\ \text{тридцать} & - 12 & = (1) \end{array}$$

Matematikailag minimális nehézségi fokú feladatok, ill. példák szóbeli megoldása. Itt azok a számnevek kerülnek terítékre, amelyeket a tanulók a szóbeliség során kerülnének, azaz a hangzóságbeli hasonlóság alapján felcserélnék.

Vö.: 12-19, 13-30, 15-50, 16-60.

Ezeket a számneveket ezért külön-külön is tudatosítsuk a tanulókkal!

A felsorolt gyakorlófeladatok fő célját abban látjuk, hogy ki kell fejlesztenünk a tanulóknak a számnevek hallás utáni gyors megértését és helyes, hibátlan kiejtésének a készségét.

Természetesen hívjuk fel a tanulók figyelmét külön is a hangsúly miatt az *одинадцать* és *четырнадцать* számnevekre. A számnevek ismerete lehetővé teszi már a nyelvtanulás kezdeti szakaszában azt, hogy a tanulók képesek legyenek megnevezni az „időt”, oly módon, hogy kiküszöböljük az esetek használatának a tudását.

Ha az óra 9 óra 30 percet mutat, a tanuló a tanárnak arra a kérdésére, hogy „Mennyi az idő most?” így felel: *девять—тридцать*.

Mivel e területen az automatizmusok kialakításának a képessége munkaigényes folyamat, a számnevek átveszik a lexikai és grammatikai tananyagot, jelen vannak a nyelvtanulás egész folyamatában (életkor, ár, hossz, súly kifejezése stb.).

A számnevek ismétlése során – lexiko-grammatikai témák tanulmányozásával kapcsolatban (mozgást jelentő igék) – tarthat a tanár orosz nyelven sajátos „matematika-órákat” is, ahol matematikai példák és feladatok elvégzését tűzi ki céljával. A tanár a következő feladatot adja meg a tanulóknak:

Я вышла из дома в 7 часов 30 минут.

Я пришла в школу в 7 часов 50 минут.

A tanár fokozatosan bevezethet nehezebb, bonyolultabb formát is: *За сколько минут я дошла до школы*

A tanulók elisméltik a körülményeket, megoldják a feladatot. Azután a táblára felírtakat fokozatosan minimalizáljuk, szűkítsük, töröljük le a leírtak egyes komponenseit.

1.	_____	вы _____	из _____	в 8ч.
	_____	до _____	до _____	за 15м.
	Когда	при _____	в _____	?

2. 6.20
7.20

A tanulók házi feladatként analóg gyakorlatokat alkossanak.

Hasonló jellegű feladatokat kreálhat a tanár a lexika bevésésére különböző kommunikatív – társalgási jellegű témák kapcsán.

(„Книга стоит ..., Я дал продавцу ... Сколько он дал мне сдачи?”)

A számnevekkel kapcsolatos gyakorlófeladatok az óra munkájába, a lexikai és grammatikai ismeretek elsajátításának folyamatába beleszövik az országismeretet, beleviszik az országismereti információkat, mely kétségtelenül a motiválás, a motivációs bázis növelésének hatásos eszköze az orosz nyelv tanítása során.

Nem árt bizonyos russzicizmusokra felhívni a tanulók figyelmét:

– az oroszok másképp számolják a megállókat, mint a magyarok:

— *Когда вы выходите? На какой остановке вы выходите?*

— *через одну (на второй!)*

— *через четыре (на пятой!)*

– másképp számolják az oroszok az emeleteket, mint a magyarok, ugyanis szinteket számolnak, pl.: földszinten lakom (oroszul első emeleten), harmadik emeleten lakom (oroszul: a negyedik emeleten);

- másképpen számolnak az oroszok az ujjukon és másképp a magyarok (az oroszok: a kisujjkkal kezdődően és az ujjakat befelé görbítik);
- másképp mutatják az 1-et az oroszok és másképp a magyarok (a magyarok: nagyujjuk mutatásával, az oroszok mutatóujjuk segítségével).

Amennyiben az absztrakt számokkal kapcsolatos példák során motiváló tényező volt a versenyszellem, úgy az országismereti információkkal való megismerkedés révén felkeltjük a tanulók érdeklődését a célnyelvi ország kulturális realitái iránt. Például:

- Mít lehet kapni 1 kopejkáért? (egy pohár vizet az automatából); 2 kopejkáért (újságot); 3 kopejkáért (villamosjegyet); 4 kopejkáért (trolijegyet); 5 kopejkáért (autóbuszjegyet) stb.

A *naptár* felhasználásával érdekes gyakorlatokat végeztethetünk a tanulókkal. (Szovjet naptár található a Szovjetunió, az Ogonyok, a Fáklya c. folyóiratokban.) A naptár a nemzeti kultúra specifikus realitája. A modern fal, asztali naptárok – különböző kulturális – országismereti információk forrásai.

Az orosz naptár tanulmányozásából kiindulva megvalósítható a két kultúra (magyar és orosz) komparatív, ill. kontrasztív tanulmányozása.

A naptármódszer lehetővé teszi, hogy órai munkánkban tanulmányozzuk az időviszonyok kifejezésének módjait az orosz nyelvben, és alkalmas a számnevek ismétlésére is.

Nevezze meg a munkaszüneti napokat januárban. Mikor vannak a szovjet nép nemzeti ünnepei? Hány napból áll a február, március, április stb.? Mely napokat jelölnek piros betűvel a szovjet naptárakban? (Vasárnap és nemzeti-nemzetközi ünnepek.) Vö. 1986-ban:

jan. 1., márc. 8., máj. 1., 2., máj. 9., okt. 7., nov. 7., 8.

Az óra eleji beszélgetés tipikus tanári kérdése:

— Какое сегодня число?,

mely a naptár jelenléte révén módosítható. A tanár rámutat az adott hét konkrét napjára a naptárban, és felteszi a következő kérdést:

— Как вы думаете о чём я хочу спросить вас?

A várt felelet így hangzik:

— Вы хотите спросить какое сегодня (завтра) число (какое число было вчера)?

— Вы хотите спросить когда будет воскресенье (какое число будет в воскресенье)?

A magyar és szovjet naptárt összehasonlítva hívjuk fel a tanulók figyelmét arra, hogy a szovjet naptárakból hiányzik a névnapok jelölése, a magyar naptárakkal, ill. a magyar szokásrenddel ellentétben. A szovjet naptárakban fellelhetőek ünnepekként:

День учителя, День шахтёра, День химика.

Országismereti információhordozók az ún. képzőművészeti naptárak is. A magyar művészeti naptárak segítségével tanulóink orosz nyelven kommentárokat fűzhetnek magyar városok fotóihoz, ismert magyar művészek képeinek reprodukcióihoz. Ezekben a beszélgetésekben, természetesen, fontos szerepet kapnak a számok, dátumok is.

A tanár órai munkája során felhasználhatja újságok, televízió- és rádióműsorok, ill. egyéb időszakos kiadványok anyagát is, ahol a számok az adás idejét, az előadások kezdetét, ill. egyéb információkat jelölnek, mely egyidejűleg országismereti tájékozottságunkat is bővíti, illetve rámutat különböző nemzeti sajátosságokra is. (Pl. a magyar kiadványokban, írásokban az oroszról eltérően, lerövidített formában jelölik az időegységeket.)

„A hideg számok világa” a kreatív tanár óráján újjáéled, és a kommunikációs tevékenység érdekes témájává léphet elő, mely pozitív módon motiválja az orosz nyelv tanulását, szociolingvisztikai ismereteinket.

OLAJOS ISTVÁNNÉ
Debrecen

Matematikai alapfogalmak kialakításának előkészítése korrekciós osztályban

A korrekciós osztályban folyó fejlesztő tevékenység célja, hogy a gyermekek mielőbb az általános iskola „normál” osztályaiban tanuljanak. Az eltérő indulási helyzetek miatt ez a rehabilitáció megtörténhet fél év elteltével, de gyakran egy év intenzív fejlesztés is kevésnek bizonyul.

Tapasztalataink szerint a matematikai alapfogalmak elsajátítását az alábbi képességek alacsony szintje nehezíti:

- A megismerés folyamata sérült, illetve fejlettsége elmarad az ép hatévesekétől.
- Gondolkodásuk szemléleti anyaghoz kötött, összefüggéseket nehezebben fedeznek fel, fogalmazznak meg.
- A reláció – szókincs csekély volta és az alkalmazásban való járatlanság – a fogalom kialakítását lassítja.
- Az általánosabb jellemvonások – kitartás, pontosság, akarat erő, kötelesség teljesítése, találékonyág, önellenőrzési és -értékelési képesség – fejletlenek.

Ezek a hiányosságok a megismerési folyamat, a beszéd, az érzelmi-akarat tulajdonságok fejlesztésének fő feladatait jelölik ki.

A speciális feladatokat úgy fogalmazzuk meg, hogy figyelembe vesszük a tartalom és a módszerek összefüggését. Az általános iskolai nevelés és oktatás tervében lévő követelmények a korrekciós osztályban is érvényesek. Az eljárások alkalmazását befolyásolja a teljesítményzavar oka. Figyelembe vesszük a gyermek előéletét, jelenlegi nevelhetőségének, taníthatóságának szintjét, s az alkalmazott módszerek várható hatását.

Lehetőségünk van arra, hogy az ismeretszerzés folyamatát mennyiségileg és minőségileg átdolgozzuk. Az aprólékosan megtervezett fejlesztő tevékenység menetközben átalakítható. Visszatérhetünk egy alacsonyabb fokra, vagy egyes lépéseket kihagyhatunk.

A változatos gyakoroltatásnál a feladatokat úgy válogatjuk, hogy új ismeretet s egyben intellektuális élményt biztosítson. Elkerüljük azt, hogy az osztályunkban a közepes teljesítményt mutató gyermekek szintjéhez mérjünk. Minden tanulónak megadjuk a lehetőséget az „átlagon felüli” teljesítményre.

A következő feladatsor tartalmában és módszereiben nem jelent újat az általánosan alkalmazottól, célja az, hogy a matematikai alapfogalmak kialakításának fokozatait, egymásra épülését, kapcsolatát, buktatóit elemezze. A tantervi anyag töredékét öleli fel, s elsősorban az előkészítő időszakban történő fejlesztésre ajánljuk. A feladatok jelzésszerűek a lényeges elemek kiemelésé érdekében. A változatos gyakoroltatás számtalan lehetőségnek bemutatására törekszünk.